

Liikennevaliokunnan mietintö n:o 2 hallituksen esityksestä tele- viestintälainsäädännön muuttamisesta

Eduskunta on 10 päivänä tammikuuta 1992 lähettänyt liikennevaliokunnan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 227/1991 vp televiestintälainsäädännön muuttamisesta.

Valiokunta on pyytänyt perustuslakivaliokunnalta lausunnon, joka (PeVL 3) on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina vs. osastopäällikkö Vesa Palonen ja hallitusneuvos Harri Pursiainen liikenneministeriöstä, lainsäädäntöneuvos Ilkka Rautio oikeusministeriöstä, apulaisoikeuskansleri Jukka Pasanen, eversti Antti Aittoniemi pääesikunnasta, vt. ylijohtaja Tapani Rantanen Telehallintokeskuksesta, toimitusjohtaja Aulis Salin ja päälakimies Jorma Koivunmaa Posti- ja telelaitoksesta, ylijohtaja Jarkko Saisto ja ylitarkastaja Aila Lohikivi tielaitoksesta, apulaispäällikkö Erkki Hämäläinen keskusrikospoliisista, energiainsinööri Jaakko Paloposki Suomen Kaupunkiliitosta, energiainsinööri Kalevi Luoma Suomen Kunnallisliitosta, johtaja Paavo Vepsä Keskuskauppakamarista, johtaja Risto Ikäheimo Puhelinlaitosten Liitosta ja diplomi-insinööri Jarmo Leiniö Helsingin Puhelin-yhdistyksestä. Kirjallisen lausunnon asiasta ovat antaneet oikeustieteen tohtori Martin Scheinin, tietoliikenneasiamies Hannele Pohjola Teollisuuden Keskusliitosta ja STTK:n Julkisten alojen ammattijärjestö STTK-J r.y.

Hallituksen esitys

Lakiehdotuksen mukaan muutettaisiin teletoiminta- ja radiolakia. Muutoksilla pyritään lisäämään teletoiminnan kilpailua ja poistamaan havaittuja puutteita ja epäkohtia lainsäädännöstä. Muutokset ovat tarpeen myös teknisen kehityksen vuoksi.

Lain soveltamisalaa ehdotetaan muutettavaksi niin, että liikenneministeriö päättäisi, mikä on lain soveltamisalan kannalta merkitykseltään vähäistä teletoimintaa.

Esityksen mukaan oikeuden kytkentäiseen yleiseen datasiirtotoimintaan ja datasiirtoon erillisverkossa saisi tekemällä siitä ilmoituksen liikenneministeriölle.

Hyväksymättömien, yleiseen televerkostoon liitettävien telepäätelaitteiden kaupanpito kiellättäisiin. Kaikki telepäätelaitteet olisi varustettava merkinnällä, joka osoittaa, saako laitteen liittää yleiseen televerkkoon vai ei. Tarkoituksena on saattaa Suomessa voimaan eurooppalainen vastavuoroinen hyväksyntäkäytäntö.

Liikenneministeriö antaisi määräyksiä telemaksuista. Maksujen tulisi olla kohtuullisissa suhteissa aiheutuneisiin kustannuksiin.

Televerkojen urakoinnin vapauttamiseksi ehdotetaan luotavaksi teleurakoitsijoiden valtuutusjärjestelmä.

Rangaistussäännöksiä ehdotetaan täydennettäväksi. Esityksen mukaan hyväksymättömän telepäätelaitteen liittäminen yleiseen telepäätelaitteverkkoon samoin kuin telepäätelaitteiden maahantuontia, myyntiä ja kaupankäyntiä koskevien säännösten rikkominen säädetään rangaistavaksi.

Poliisi saisi oikeuden saada telelaitoksesta teleyhteyteen liittyviä tunnistamistietoja törkeissä rikostapauksissa.

Telekaapeleiden siirtokustannuksia koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi niin, että telelaitoksella on oikeus saada täysi korvaus siirtämisen aiheuttaneen toimenpiteen suorittajalta, jollei toisin ole sovittu.

Radiolain säännöksiä häiriötapausten selvittämismenettelystä laajennetaan.

Muutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan viipymättä niiden tultua hyväksytyiksi ja vahvistetuiksi.

Valiokunnan kannanotot

Hallituksen esityksessä mainituista syistä ja saadun selvityksen perusteella valiokunta pitää

lakiehdotusta tarpeellisenä ja puoltaa sen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Hallituksen esityksen yleistä teletoimintaa koskevan ehdotuksen mukaan myös ulkomaisten elinkeinonharjoittajien Suomessa kaupparekisteriin merkityt sivuliikkeet voisivat harjoittaa yleistä teletoimintaa. Em. yhteisön toiminnalla suomalaisessa yleisessä televerkossa voi olla merkitystä puolustusvoimien kannalta televerkon valmiussuunnitteluun sekä mahdolliseen kriisiajan toimintaan liittyen. Harkintavalta tässä asiassa säilytetään edelleen valtioneuvostolla. Liikennevaliokunta korostaa, että valtioneuvoston on toimilupia myöntäessään tarkoin huomioitava yhteiskunnan toimintojen turvaamiseen liittyvä varautuminen ja valmiussuunnittelu erityisesti puolustusvoimien kriisiajan toiminnan kannalta.

Ehdotuksen 10 a §:n mukaan telepäätteiden maahantuonti, myynti ja kaupanpito edellyttää tyyppihyväksyntää ja muuta varmistamista ja että kaupan pidettävä telepäätelaitte on varustettava hyväksyntämerkillä. Yhtenäinen eurooppalainen hyväksyntäjärjestelmä ja päätelaiteiden kilpailun edistäminen on tärkeä osa Euroopan yhdentymiskehitystä. Yhtenäinen hyväksyntäjärjestelmä myös vähentää päällekkäistä työtä Euroopan muutoinkin kiinteässä telehallintojen yhteistyössä. Hallituksen esityksen perusteella tällä lakiehdotuksella pyritään kehittämään suhdetta eurooppalaiseen kehitykseen.

Liikennevaliokunta pitää välttämättömänä, että tämän lain voimaantulon jälkeen Euroopan yhteisöjen hyväksymismerkki hyväksytään Suomessa riittäväksi edellytykseksi telepäätelaitteiden maahantuontiin, myyntiin ja kaupanpitoon.

Hallituksen esityksen 2 a luvun 10 b §:n 2 momenttiin on tehtävä lainvalmistelussa tapahtuneen virheen vuoksi tekninen korjaus, koska muussa tapauksessa televerkon liittämiseen yleiseen verkostoon vaaditaan valtuutus telelaitokselta, mutta ei teleurakoitsijalta. Tämä ei ole hallituksen esityksen tarkoitus.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan teletoimintalain 16 §:ään ehdotettu muutos siirtokorvauskysymysten osalta ei ole tarpeellinen, koska nykyinen neuvottelu- ja sopimusjärjestelmä on toimiva. Johtojen siirtokorvaukset tulee valiokunnan käsityksen mukaan ratkaista yhteistyössä osapuolten neuvotteluissa. Mikäli asiasta katsotaan tarpeelliseksi säätää lailla, valiokunta katsoo, että lainvalmistelun perusteeksi on otettava ns. aikaprioriteettiperiaate.

Sen jälkeen, kun käsiteltävänä oleva HE 227/1991 vp televiestintälainsäädännön muuttamisesta annettiin, on 21.2.1992 annettu valtion maksuperustelaki (150/92). Laki on tullut voimaan 1.3.1992. Televiestinnän osalta ei ole olemassa syitä, joiden vuoksi teletoimintalain 21 §:n 2 momentissa ja radiolain 17 §:ssä mainittuja taloudelliselta merkitykseltään vähäisiä maksuja ei voitaisi määrätä yleisessä, valtion maksuperustelaissa säädettyssä järjestyksessä; siksi näitä säännöksiä ei ole enää syytä pitää voimassa.

Teletoiminnasta annettujen säännösten rikkomisesta annettujen määräysten osalta liikennevaliokunta korostaa, että laissa on selkeästi ilmaistava, että 26 a §:ssä mainitut teot voivat olla rangaistavia vain tahallisia tekoina. Lainkäytön varmuuden lisäämiseksi tämä edellyttää selvittävää lisäystä lakitekstiin.

Liikennevaliokunnan käsityksen mukaan teletoiminnasta annettujen säännösten rikkomisesta ehdotetut rangaistukset ovat liian kaavamaisia ja osittain liian ankaria. Keskeisintä on rikosoikeudellisilla toimenpiteillä vahvistaa kielteisiä asenteita vaarallisia rikoksentelekomuotoja vastaan. Siksi myös televiestintälainsäädännössä on ankarammat rangaistukset suunnattava erityisesti vakaviin ja yhteiskunnallisesti moitittaviin tekoihin, kuten vaitiolovelvollisuudesta annettujen säännösten rikkomiseen. Muilta osin televiestintälainsäädännön rikkominen on katsottava rikosoikeudellisesti niin vähäiseksi teoksi, että se voidaan sakolla sovittaa.

Edelleen liikennevaliokunta pitää kohtuuttomana, että lakiehdotuksen rangaistussäännösten perusteella on mahdollista tuomita rangaistuksia henkilöille, jotka ennen tämän lain voimaantuloa ovat liittäneet telepäätelaitteen yleiseen televerkkoon tietämättöminä, että teko voi myöhemmin olla rangaistava, eli lain taannehtiva luonne.

Liikennevaliokunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että rangaistusta tai menettämisseuraamusta ei voi tuomita tapauksissa, joissa telepäätelaitte on liitetty yleiseen televerkkoon ennen tämän lain voimaantuloa.

Liikennevaliokunta huomauttaa, että hallituksen esitykseen sisältyvät säännökset poliisin rikostutkinnallisista toimivaltuuksista, erityisesti täydennettyinä valiokunnan esittämällä tavalla, kuuluisivat lakisysteemaattisesti arvioiden muuhun lainsäädäntöön. Huolimatta siitä, että näitä

säännöksiä ei ole tarkoituksenmukaista pysyvästi sijoittaa teletoimintaa koskevaan erityislainsäädäntöön, valiokunta pitää tärkeänä säännösten voimaansaattamista kiireellisenä tämän lain puitteissa. Liikennevaliokunta korostaa, että nyt ehdotettu ratkaisu on väliaikainen.

Liikennevaliokunta edellyttää, että puhelinpuhuttelua ja -tarkkailua ym. selvittävälle työryhmälle annetaan erillistointimeksianto nopeasti selvittää tunnistamistietojen luovuttamista koskevan lainsäädännön uudistaminen ja siirtäminen muuhun lainsäädäntöön kuin teletoimintalakiin, ja että

hallitus seuraa tarkasti tämän lain soveltamista ja ryhtyy välittömästi toimenpiteisiin, mikäli käytännössä ilmenee ongelmia oikeusturvan kannalta.

Liikennevaliokunta katsoo vielä, että teletoimintalain voimaantulosäännöstä on muutettava siten, että 3 momentissa määriteltä kauppansopeutumisajakaa pidennetään vuodella, vuoteen 1994 saakka.

Valiokunnan muutosehdotukset

Lakiteknisistä syistä liikennevaliokunta ehdottaa, että 2 a luvun 10 b §:n 2 momentin viimeinen lause muutetaan siten, että televerkon saa liittää yleiseen televerkostoon vain valtuutettu teleurakoitsija tai telelaitos.

Liikennevaliokunnan mielestä nyt käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen n:o 227/1991 televiestintälain muuttamisesta antamisen jälkeen annetun valtion maksuperustelain johdosta teletoimintalain 21 §:n 2 momentti (519/88) ja radiolain 17 § (662/90) tulisi kumota.

Liikennevaliokunta ehdottaa, että teletoimintalain 16 §:ään ei tehdä lakiehdotuksen mukaista lisäystä.

Rangaistussäännöksiin valiokunta ehdottaa ensinnäkin lisäystä, josta selkeästi ilmenee tekojen olevan rangaistavia vain tahallisin. Toiseksi liikennevaliokunta katsoo, että vaitiolovelvollisuudesta annettujen säännösten rikkomisesta tulisi säätää ankarampi rangaistus kuin muusta teletoiminnasta annettujen säännösten rikkomisesta.

Ensimmäisen lakiehdotuksen 29 § on liikennevaliokunnan käsityksen mukaan puutteellinen ja vaatii täydentäviä säännöksiä. Täsmällisempiä säännöksiä on annettava siitä, kuka tekee päätöksen tunnistamistietojen käyttämisestä, kuinka kauan, mitä tunnistamistietoja on käytettävissä ja mitä tiedoille tehdään asian käsittelyn päätyttyä. Myös muun kuin rikoksesta epäillyn oikeusturvasta ja oikeudenkäynnin julkisuudesta kyseisissä tapauksissa on säädettävä laissa. Edellä mainituista syistä liikennevaliokunta ehdottaa hallituksen esityksen 29 §:n täydentämistä ensimmäisestä lakiehdotuksesta ilmenevällä tavalla. Valiokunta ehdottaa, että tunnistamistietojen antaminen olisi mahdollista myös eräissä huumausainerikoksissa, joissa vähimmäisrangaistus on vähemmän kuin yksi vuosi vankeutta.

Liikennevaliokunta vielä ehdottaa, että teletoimintalain voimaantulosäännöksen 3 momentissa ehdotettuja määräaikoja pidennetään vuodella, vuoteen 1994 saakka.

Lainsäätämisjärjestys

Liikennevaliokunta yhtyy perustuslakivaliokunnan käsitykseen asiasta ja katsoo, että ensimmäinenkin lakiehdotus voidaan 29 §:n estämättä käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädettyssä järjestyksessä.

Valiokunta ehdottaa kunnioittaen,

että hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset hyväksyttäisiin näin kuuluvina:

1.

Laki

teletoimintalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 20 päivänä helmikuuta 1987 annetun teletoimintalain (183/87) 1 §:n 2 momentti, 19 § ja 21 §:n 2 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 19 § osittain muutettuna 16 päivänä heinäkuuta 1990 annetulla lailla (661/90) ja 21 §:n 2 momentti 10 päivänä kesäkuuta 1988 annetussa laissa (519/88),

muutetaan 1 §:n 3 momentin 4 kohta, 4 §, 5 §:n otsikko, 7 §:n 2 momentti, 9 §, 10 §:n 1 ja 3 momentti, 20 §:n 1 momentti, 21 §:n 1, 3 ja 4 momentti, 22 §:n 1 ja 2 momentti, 23 §, 26 §:n otsikko, 27 §:n 1 momentti, 28 § ja 29 §:n 2 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 4 §, 5 §:n otsikko, 7 §:n 2 momentti, 10 §:n 1 momentti sekä 22 §:n 1 ja 2 momentti mainitussa 16 päivänä heinäkuuta 1990 annetussa laissa, 9 § osittain muutettuna mainitulla lailla sekä 21 §:n 3 ja 4 momentti sekä 23 § 10 päivänä kesäkuuta 1988 annetussa laissa (519/88), sekä

lisätään 5 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa 16 päivänä heinäkuuta 1990 annetussa laissa, uusi 2—4 momentti, 8 §:ään uusi 3 momentti, 10 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna viimeksi mainitulla lailla, uusi 4 momentti, jolloin nykyinen 4 momentti siirtyy 5 momentiksi, lakiin uusi 10 a § ja 2 a luku, (poist.) lakiin uusi 21 a, 26 a ja 26 b §, 29 §:ään uusi 3—6 momentti ja lakiin uusi 29 a §, seuraavasti:

1, 4, 5 ja 7—10 a §

(Kuten hallituksen esityksessä)

2 a luku

Televerkon liittäminen yleiseen televerkostoon

10 b §

Teleurakointi

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Edellä 1 momentissa tarkoitetun televerkon rakentamis- ja ylläpitotyöstä vastaavalla henkilöllä tai yrityksellä (*teleurakoitsija*) tulee olla tähän valtuutus, jonka saamisen ehdoista ja menettelystä määrää Telehallintokeskus. Televerkon saa liittää yleiseen televerkostoon vain valtuutettu *teleurakoitsija* tai *telelaitos*.

10 c §

(Kuten hallituksen esityksessä)

16 §

(*Poist.*)

20 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

21 §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

(2 mom. *poist.*)

(2 ja 3 mom. kuten hallituksen esityksen 3 ja 4 mom.)

21 a—23 ja 26 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

26 a §

Teletoiminnasta annettujen säännösten rikkominen

Joka tahallaan

(1—3 kohta kuten hallituksen esityksessä)

4) laiminlyö televerkon omistajalle 10 c §:ssä säädetyt velvollisuudet, tai

(5 kohta *poist.*)

(5 kohta kuten hallituksen esityksen 6 kohta) on tuomittava, jollei teosta muussa laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *teletoiminnasta annettujen säännösten rikkomisesta* sakkoon (*poist.*).

Joka tahallaan rikkoo 29 §:n 1 tai 6 momentissa säädettyä vaitiolovelvollisuutta on tuomittava, jollei teosta muussa laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, vaitiolovelvollisuudesta annettujen säännösten rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. (Uusi)

26 b—28 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

29 §

Vaitiolovelvollisuus

— — — — —
Poliisille voidaan 1 momentissa säädetyin vaitiolovelvollisuuden estämättä antaa lupa saada

tarpeellisia tunnistamistietoja rikoslain 24 luvun 3 a §:ssä mainitun rikoksen selvittämiseksi, huumausainerikoksen, törkeän huumausainerikoksen valmistelun ja huumausaineen salakuljetuksen sekä sellaisen muun rikoksen selvittämiseksi, josta ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin yksi vuosi vankeutta, jos tiedoilla arvioidaan olevan rikoksen selvittämisessä oleellinen merkitys. Lupa voidaan myöntää koskemaan määrättyä päätöstä edeltänyttä aikaa tai kerrallaan enintään kahden kuukauden aikaa päätöksen tekemisestä alkaen.

Luvan myöntämisestä päättää pakkokeinolain (450/87) 1 luvun 6 §:n 1 kohdassa tarkoitetun pidättämiseen oikeutetun virkamiehen kirjallisesta vaatimuksesta syyteasiassa toimivaltainen tuomioistuin. Vaatimus on otettava tuomioistuimessa käsiteltäväksi viipymättä vaatimuksen tehneen tai hänen määräämänsä virkamiehen läsnä ollessa. Tuomioistuimen kokoonpano ja asiassa esitettävän selvityksen sekä päätöksen osalta noudatetaan soveltuvien osin, mitä pakkokeinolain 1 luvun 9 §:n 2 momentissa, 16 §:ssä ja 18 §:n 1 momentissa säädetään. (Uusi)

Luvan myöntämistä koskevan asian käsittelyssä noudatetaan soveltuvien osin, mitä oikeudenkäynnin julkisuudesta annetun lain (945/84) 5 a §:ssä ja 9 §:n 1 ja 3 momentissa säädetään. Tuomioistuin voi kuitenkin päättää, että myös sovelletut lainkohdat ja tuomiolauselman julistetaan yleisön läsnä olematta, ja määrätä asian käsittelyssä kertyneen oikeudenkäyntiaineiston myös lainkohtia ja tuomiolauselmia koskevilta osin pidettäväksi salassa enintään syyteasian kä-

sittelyyn asti tai kunnes asia on jätetty sillensä. Jos vaatimus koskee muuta kuin rikoksesta epäillyn käyttämää puhelinta, asianomaisen teleliittymän haltijalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi. (Uusi)

Tunnistamistietojen tutkimisesta on soveltuvin osin voimassa, mitä pakkokeinolain 4 luvun 8 §:ssä säädetään takavarikoidun yksityisen asiakirjan tutkimisesta. Rikoksen selvittämisen kannalta merkityksetön aineisto on heti tarkastuksen jälkeen hävitettävä. Telelaitoksella on oikeus saada tunnistamistietojen antamisesta korvaus valtion varoista. (Uusi)

(6 mom. kuten hallituksen esityksen 3 mom.)

29 a §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös

(1 ja 2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Ennen lain voimaantuloa maahantuotuja tai Suomessa 10 a §:n 1 momentissa tarkoitettuja telepäätelaitteita saa pitää kaupan 1 päivään tammikuuta 1994 saakka, vaikka niitä ei olisi tyyppihyväksytty. Telehallintokeskus voi myöntää luvan ennen lain voimaantuloa tilattujen, tyyppihyväksymättömien telepäätelaitteiden maahantuontiin ja kaupanpitoon, kunnes tyyppihyväksyntää koskeva hakemus on ratkaistu. Muita kuin yleiseen televerkkoon liitettäviä telepäätelaitteita saa pitää kaupan ilman 10 a §:n 2 momentissa säädettyä merkintää 1 päivään tammikuuta 1994 saakka.

(4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

2.

Laki

radiolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 10 päivänä kesäkuuta 1988 annetun radiolain (517/88) 10 §, 13 §:n 2 momentti, 14 § ja 17 §, niistä 14 ja 17 § sellaisina kuin ne ovat 16 päivänä heinäkuuta 1990 annetussa laissa (662/90), muutetaan 4 §:n 4 momentti, 8 §, 15 §:n 1 momentin 2 kohta, 20 §:n 3 momentti, 21 §:n 1 momentti ja 22 §:n 1 momentti, niistä 8 § sellaisena kuin se on osittain muutettuna mainitulla 16 päivänä heinäkuuta 1990 annetulla lailla, sekä

lisätään 12 §:ään uusi 4 momentti, seuraavasti:

4, 8, 12, 15 ja 20—22 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä)

Helsingissä 26 päivänä toukokuuta 1992

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Saari, varapuheenjohtaja Kasurinen, jäsenet Hassi, Karhu-

nen, Kohijoki, M. Laukkanen, Myller, Mölsä, Rauramo, Renlund (osittain), Rossi, Rönholm, Suhonen ja Tennilä sekä varajäsen V. Laukkanen.

Vastalauseita

I

Poliisin oikeus saada tunnistamistietoja rikosten selvittämiseksi on tärkeä keino kansalaisten oikeussuojan takaamiseksi rikollisuutta vastaan. Hallituksen esitys on tässä suhteessa perusteltu ja vastaa eurooppalaista lainsäädäntöä. Sitä vastoin valiokunnan päätökseen liittyen siihen, millä edellytyksillä tunnistamistietoja voidaan antaa, en voi yhtyä. Jos tutkittavasta rikoksesta täytyy seurata vähintään yhden vuoden vankeusrangaistus, ennen kuin tunnistamistietoja voidaan antaa, johtaa tämä ratkaisuun, joka ei vastaa käytännön tarpeita.

Rikoslain kokonaisuudistuksen yhteydessä on leimallisena piirteenä ollut rangaistusasteikojen lieventäminen. Tämä ilmenee mm. siitä, että monien tärkeiksi luokiteltavien rikosten kohdalla teosta seuraava minimirangaistus on alennettu aikaisemmasta kuudesta kuukaudesta neljään kuukauteen vankeutta. Tämän vuoksi yhden vuoden minimirangaistus tunnistamistietojen saamisen edellytyksenä jättää aivan liian suuren määrän törkeitä rikoksia tunnistamistie-

tojen saamisen ulkopuolelle. Havainnollisena esimerkkinä voidaan ottaa esimerkiksi törkeä kiristys, jossa vähimmäisrangaistus on neljä kuukautta vankeutta. Rikoksen selvittämiseksi olisi tärkeätä saada selville, mistä puhelinnumerosta kiristäjä on soittanut. Vastaavasti voidaan todeta, että tutkittaessa esimerkiksi ammattimaista kätkemisrikollisuutta ei tunnistamistietojen saaminen olisi mahdollista, koska minimirangaistus on neljä kuukautta vankeutta.

Edellä esitetyn perusteella katsonkin, että tunnistamistietojen saamisen tulee olla mahdollista tiettyjen laissa mainittujen huumausainerikosten lisäksi niissä tapauksissa, joissa teko luonnehditaan yleensä törkeäksi eli teosta seuraa vähintään neljä kuukautta vankeutta.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että valiokunnan mietintöön sisältyvä lakiehdotus n:o 1 hyväksyttäisiin näin kuultavana:

1.

Laki

teletoimintalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 20 päivänä helmikuuta 1987 annetun teletoimintalain (183/87) 1 §:n 2 momentti, 19 § ja 21 §:n 2 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 19 § osittain muutettuna 16 päivänä heinäkuuta 1990 annetulla lailla (661/90) ja 21 §:n 2 momentti 10 päivänä kesäkuuta 1988 annetussa laissa (519/88),

muutetaan 1 §:n 3 momentin 4 kohta, 4 §, 5 §:n otsikko, 7 §:n 2 momentti, 9 §, 10 §:n 1 ja 3 momentti, 20 §:n 1 momentti, 21 §:n 1, 3 ja 4 momentti, 22 §:n 1 ja 2 momentti, 23 §, 26 §:n otsikko, 27 §:n 1 momentti, 28 § ja 29 §:n 2 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 4 §, 5 §:n otsikko, 7 §:n 2 momentti, 10 §:n 1 momentti sekä 22 §:n 1 ja 2 momentti mainitussa 16 päivänä heinäkuuta 1990 annetussa laissa, 9 § osittain muutettuna mainitulla lailla sekä 21 §:n 3 ja 4 momentti sekä 23 § 10 päivänä kesäkuuta 1988 annetussa laissa (519/88), sekä

lisätään 5 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa 16 päivänä heinäkuuta 1990 annetussa laissa, uusi 2—4 momentti, 8 §:ään uusi 3 momentti, 10 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna viimeksi mainitulla lailla, uusi 4 momentti, jolloin nykyinen 4 momentti siirtyy 5 momentiksi, lakiin uusi 10 a § ja 2 a luku, lakiin uusi 21 a, 26 a ja 26 b §, 29 §:ään uusi 3—6 momentti ja lakiin uusi 29 a §, seuraavasti:

1, 4, 5 ja 7—10 a §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

2 a luku

Televerkon liittäminen yleiseen televerkostoon

10 b—c, 16, 20, 21, 21 a, 22, 23, 26, 26 a—b,
27 ja 28 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

29 §

— — — — —
Poliisille voidaan 1 momentissa säädetyn vai-
tiolovelvollisuuden estämättä antaa lupa saada
tarpeellisia tunnistamistietoja rikoslain 24 luvun
3 a §:ssä mainitun rikoksen (poist.), huumausai-

nerikoksen, törkeän huumausainerikoksen val-
mistelun ja huumausaineen salakuljetuksen sekä
sellaisen muun rikoksen selvittämiseksi, josta ei
ole säädetty lievempää rangaistusta kuin *neljä
kuukautta* vankeutta, jos tiedoilla arvioidaan
olevan rikoksen selvittämisessä oleellinen merki-
tys. Lupa voidaan myöntää koskemaan määrät-
tyä päätöstä edeltänyttä aikaa tai kerrallaan
enintään kahden kuukauden aikaa päätöksen
tekemisestä alkaen.

(3—6 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

29 a §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Voimaantulosäännös

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Helsingissä 26 päivänä toukokuuta 1992

Vesa Laukkanen

II

Valiokunnan käsiteltävänä olleet teletoimin-
talain ja radiolain muutokset ovat pääasiassa
tarpeellisia. Ne ovat omiaan lisäämään teletoi-
minnan kilpailua ja saattamaan alan lainsäädän-
nön ajan tasalle.

Lakiin teletoimintalain muuttamisesta on kui-
tenkin sisällytetty säännös poliisin oikeudesta
saada teleliikenteen tunnistetietoja, vaikka lain-
säädäntöteknisesti asia kuuluu pikemminkin ri-
kostutkintaa ja pakkokeinoja käsittelevän lain-

säädännön alaan, kuten valiokunta itsekin mietinnössään toteaa.

Lisäksi kyseinen lain kohta sai valiokuntakäsittelyn loppuvaiheessa muodon, joka muuttaa hallituksen esityksen perusajatusta oleellisesti. Hallitus esitti puhelujen tunnistetietojen hankinnan koskemaan vain vakavien rikosten tutkintaa. Valiokunta laajensi näiden rikosten piiriä siten, että mukaan tuli rikoksia, joista voi selvitä sakoilla. Valiokunta siis muutti hallituksen esityksen perusajatusta ratkaisevasti ja tavalla, josta se ei edes kuullut yhtään asiantuntijalausuntoa.

Puhelujen tunnistetietojen hankkimisoikeuden antaminen poliisille rikostutkintaa varten on suuri ja periaatteellinen kysymys. Vastakkain ovat kansalaisten turvallisuuso-dotukset ja toisaalta yksityisyyden suoja. Näin merkittävä asia tulisi valmistella huolellisesti. Asia tulisi käsitellä osana pakkokeino- ja esitutkintalainsäädäntöä unohtamatta perusoikeudellisia seikkoja.

Valiokuntakäsittelyn yhteydessä on käynyt selväksi, että kyseisen lainkohdan valmistelu on ollut liian kiireistä ja siten puutteellista. Valiokunnan kuulemat asiantuntijat ovat laatineet 29 §:n muodoksi ehdotuksia, jotka ovat olleet osittain keskenään ristiriidassa. Ihmisoikeusasioihin erikoistuneet asiantuntijat ovat todenneet ongelmalliseksi mm. niiden ihmisten oikeusturvan, jotka käyttävät samaa puhelinta kuin rikoksesta epäilty. Samoin on selvittämättä, miten tunnistetietojen käyttäminen on sovitettavissa yhteen tiettyjen ammatinharjoittajien, kuten lääkärin ja toimittajien vaitiolovelvollisuuden tai -oikeuden kanssa. Niin ikään ovat oikeudenkäynnin julkisuutta koskevat säännökset osoittautuneet ongelmallisiksi.

Tunnistetietojen käyttäminen rikostutkinnassa on erittäin tärkeä kysymys mm. siksi, että on oletettavaa, että tiedonvälitys tulevaisuudessa tapahtuu huomattavasti laajemmin televerkon kautta kuin nykyään.

Asian valmistelun hätäisyyttä kuvastaa sekin, että valiokunnan enemmistö kieltäytyi pyytämästä 29 §:stä lakivaliokunnan lausuntoa vedoten lain muun sisällön säätämisen kiireellisyyteen.

Valiokuntakäsittelyn yhteydessä olin kannattamassa 29 §:n muotoilua siten, että rikokset, joiden tutkintaa varten puhelujen tunnistetietoja voidaan antaa, rajattaisiin törkeisiin huumausainerikoksiin sekä sellaisiin muihin rikoksiin, joista ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin kaksi vuotta vankeutta. Lisäksi olin kannattamassa voimaantulosäännöstä, jonka 29 § on voimassa 31 päivään joulukuuta 1993.

Pidin kahden vuoden rangaistusminimiä parempana ensinnäkin siksi, ettei liian alhaisella minimillä ennakoon sidota apulaisoikeuskansleri Pasasen johtaman työryhmän työtä ja toiseksi siksi, että yhden ja kahden vuoden rangaistusminimin väliin jää esimerkiksi "valtiopetoksen valmistelu". Kuten Suomen historia todistaa, valtiopetoksen valmistelu on venyvä käsite ja yleisen ilmapiirin niin katsoessa sen voidaan tulkita tarkoittavan poliittista toimintaa varsin laajasti.

Hallituksen esittämässä muodossa 29 §:ssä oli määritelty varsin epämääräisesti se menettely, jolla tunnistetietojen antamisesta päätetään. Tältä osin 29 § parani valiokuntakäsittelyssä oleellisesti.

Sen sijaan valiokunta päätti, aivan käsittelyn loppuvaiheessa, laajentaa niiden rikosten piiriä, joiden tutkinnassa puhelujen tunnistetietoja voidaan käyttää, niin laajaksi, että koko hallituksen esityksen alkuperäinen ajatus muuttui täysin. Valiokunnan enemmistö päätti määritellä sovel-lusalueen siten, että mukaan tulevat (kaikki) huumausainerikokset, törkeiden huumausainerikosten valmistelu sekä huumeiden salakuljetus. Hallituksen esityksen mukaan tunnistetietojen antaminen koskisi vain vakavia rikoksia, joiden minimirangaistus on vähintään vuosi vankeutta. Valiokunnan enemmistö päätti ulottaa sovellusalueen rikoksiin, joiden minimirangaistus ei ole edes vankeusrangaistus, vaan joista voidaan tuomita pelkkiä sakkoja. Tämä merkitsi esimerkiksi, että poliisi voi hankkia puhelujen tunnistetiedot henkilöstä, jota epäillään omaan käyttöön tarkoitetun pienen cannabis-annoksen kuljettamisesta Ruotsista Suomeen. Kansalaisen intimitteettisuojaan loukkaaminen tämänasteisten rikosten tutkintaa varten olisi merkittävä muutos suomalaisen oikeusjärjestelmään. Se laajentaisi tunnistetietojen keräämisoikeuden niin laajalle, että tuloksena saattaisi olla hyvin epäyhtenäinen käytäntö, mikä osaltaan olisi murentamassa kansalaisen oikeusturvaa.

Katson, ettei hallituksen esityksen 29 §:ää tule hyväksyä tässä yhteydessä, koska asia vaatii huomattavasti laajempaa tarkastelua kuin mihin liikennevaliokunta on voinut ryhtyä. Asiasta säätäminen nyt kiireellä on perusteetonta myös siksi, että parhaillaan työskentelee apulaisoikeuskansleri Pasasen johtama työryhmä, joka selvittää puhelinkuunteluun ja tunnistetietoihin liittyviä ongelmia kokonaisuutena.

Katson, että valiokunnan mietinnön mukaiset 29 §:n 2—5 momentit tulee hylätä, eli jättää

antamatta poliisille oikeus saada puhelujen tunnistetietoja. Näin 29 § muutettaisiin vain siltä osin, että todettaisiin vaitiolovelvollisuuden koskevan myös teleurakoitsijaa ja hänen palveluksessaan olevaa.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että valiokunnan mietintöön sisältyvä lakiehdotus n:o 1 hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

1.

Laki

teletoimintalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 20 päivänä helmikuuta 1987 annetun teletoimintalain (183/87) 1 §:n 2 momentti, 19 § ja 21 §:n 2 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 19 § osittain muutettuna 16 päivänä heinäkuuta 1990 annetulla lailla (661/90) ja 21 §:n 2 momentti 10 päivänä kesäkuuta 1988 annetussa laissa (519/88),

muutetaan 1 §:n 3 momentin 4 kohta, 4 §, 5 §:n otsikko, 7 §:n 2 momentti, 9 §, 10 §:n 1 ja 3 momentti, 20 §:n 1 momentti, 21 §:n 1, 3 ja 4 momentti, 22 §:n 1 ja 2 momentti, 23 §, 26 §:n otsikko, 27 §:n 1 momentti, 28 § ja 29 §:n 2 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 4 §, 5 §:n otsikko, 7 §:n 2 momentti, 10 §:n 1 momentti sekä 22 §:n 1 ja 2 momentti mainitussa 16 päivänä heinäkuuta 1990 annetussa laissa, 9 § osittain muutettuna mainitulla lailla sekä 21 §:n 3 ja 4 momentti sekä 23 § 10 päivänä kesäkuuta 1988 annetussa laissa (519/88), sekä

lisätään 5 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa 16 päivänä heinäkuuta 1990 annetussa laissa, uusi 2—4 momentti, 8 §:ään uusi 3 momentti, 10 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna viimeksi mainitulla lailla, uusi 4 momentti, jolloin nykyinen 4 momentti siirtyy 5 momentiksi, lakiin uusi 10 a § ja 2 a luku, lakiin uusi 21 a, 26 a, 26 b ja (poist.) 29 a §, seuraavasti:

1, 4, 5 ja 7—10 a §
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

29 §

(2—5 mom. poist.)
(2 mom. kuten valiokunnan mietinnön 6 mom.)

2 a luku

Televerkon liittäminen yleiseen televerkostoon

29 a §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

10 b—c, 16, 20, 21, 21 a, 22, 23, 26,
26 a—b, 27 ja 28 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Voimaantulosäännös

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Helsingissä 26 päivänä toukokuuta 1992

Satu Hassi

III

Hallitusmuodon 12 §:n mukaan kirje-, lennätin- ja puhelinsalaisuus on loukkaamaton, mikäli siitä ei ole laissa poikkeusta säädetty. Käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen tarkoittama poliisin

oikeus saada teleyhteyteen liittyviä tunnistetietoja koskee kiistatta hallitusmuodossa turvattua puhelinsalaisuutta.

Poliisin oikeudesta rikostutkinnassa käytettä-

vien tunnistetietojen saamiseen ei tulisikaan säätää teletointalaisyksissä. Lakisysteemaattisesti säännösten oikea paikka olisi pakkokeinolaissa tai aivan erillisessä laissa. Nyt on yhdessä pykälässä säädetty monen eri oikeudenalan asioista ja samalla vielä luotu näille oikeudenaloille uudentyyppisiä järjestelmiä. Koska säännöksen tarkoitus ensisijaisesti on antaa poliisille valtuuksia törkeimpien rikosten tutkintaa varten, säännöksen paikka olisi luonnollisesti poliisin oikeuksia sääntelevässä lainsäädännössä. Lisäksi säännöksessä on sellaisia oikeudenkäyntiä koskevia määräyksiä, joista tulisi säätää oikeudenkäyntimenettelyä koskevassa lainsäädännössä.

Säännös on otettu lakiin valiokuntavaiheessa ilman, että säännöstä olisi asianmukaisesti valmisteltu. Valtioneuvosto on maaliskuussa asettanut työryhmän selvittämään puhelintarkkailuun ja myös -kuunteluun liittyvää säännöstarvetta. Työryhmän on laadittava esityksensä vuoden loppuun mennessä. Olisi ollut perusteltua jättää tässä yhteydessä säätämättä puhelimen tarkkailusta aivan väärässä laissa, koska ei ole osoitettu mitään pakottavaa tarvetta saada tätä säännöstä voimaan, ennen kuin työryhmä on päättänyt työnsä. Sekä liikenneministeri että oikeusministeri ovat omana kantanaan ilmoittaneet, että asiaa ei tulisi ratkaista nyt käsiteltävän lakiehdotuksen yhteydessä vaan vasta, kun sekä sisä- että oikeusministeriön asiantuntijoista koostuva työryhmä on asian valmistellut. Nyt säännös on otettu lakiin ilman, että valmistelussa olisi asianmukaisesti kuultu eri asianosaistahoja. Esimerkiksi tuomarit ja asianajajat — samoin tietosuojavaltuutettu — ovat kokonaan jääneet kuulematta. Näin puutteellisella valmistelulla ei tulisi säätää oikeuspoliittisesti erittäin merkittävistä kysymyksistä.

Nyt ehdotettavaan 29 §:ään liittyy useita ongelmia. Ensinnäkin poliisin oikeutta saada tunnistetietoja ei ole rajoitettu rikoksesta epäillyn puhelimeen. Puhelintarkkailuun voi joutua myös

muu henkilö ja täysin tietämättään. Tunnistettujen luovuttaminen olisi tullut rajata kosemaan vain rikoksesta epäillyn omistamaan tai hallitsemaan puhelimeen. Esimerkiksi Ruotsissa tarkkailu ei voi kohdistua kuin rikoksesta epäillyn omistamaan puhelimeen tai sellaiseen puhelimeen, jota hänen voidaan olettaa käyttävän. Muun kuin rikoksesta epäillyn puhelimen tunnistettujen luovuttaminen olisi joka tapauksessa tullut säätää vähintään asianomaisen suostumusta edellyttäväksi. Näin muu kuin rikoksesta epäilty ei olisi voinut tietämättään joutua puhelintarkkailun kohteeksi.

Toinen keskeinen ongelma säännöksessä on se, miten tietojen luovuttamista kontrolloidaan. Tarkkaillulla henkilöllä tulisi olla oikeus saada asia ainakin jälkikäteen tutkittavaksi. Kun ehdotettuun pykälään vielä sisältyy täysin salainen oikeudenkäynti, säännöksellä ei ole turvattu sitä, että kansalaisten oikeusturva tässä yhteydessä toimii. Koko toiminta koskee poliisin oikeuksia ja niiden käytöstä päätetään salaa ja ilman, että toimenpiteen oikeellisuus voitaisiin edes jälkikäteen tutkia. Tarkkailun kohteeksi joutuneen oikeusturvan takaamiseksi olisi voitu laatia esimerkiksi sellainen kantelu koskeva säännös, jonka perusteella lupapäätös voitaisiin tutkia myös aineellisten eikä ainoastaan muodollisten edellytysten osalta kuten normaalin tuomiovirhekantelun perusteella. Oikeudenkäynnin salaisuutta koskeva säännös merkitsee myös tärkeätä periaatteellista poikkeamaa oikeudenkäynnin julkisuusperiaatteesta. Oikeudenkäynnin julkisuudesta on oma erillislaki ja tällaisen säännöksen paikka olisi luonnollisesti ollut erillislaissa eikä suinkaan teletointalaisyksissä, johon tehdyt muutokset olisivat muilta osin olleet hyväksyttävissä.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että valiokunnan mietintöön sisältyvä lakiehdotus n:o 1 hylättäisiin.

Helsingissä 26 päivänä toukokuuta 1992

Esko-Juhani Tennilä

IV

Valiokunnan käsittelyssä olleet teletointalaisyksien ja radiolain muutokset ovat pääasiallisesti

tarpeellisia. Näillä saatetaan alan lainsäädäntöä ajantasalle.

Lakiin teletoimintalain muuttamisesta on kuitenkin sisällytetty säännös poliisin oikeudesta saada teleliikenteen tunnistetietoja, vaikka lainsäädäntöteknisesti asia kuuluu selvästi rikostutkinta- ja pakkokeinoja käsittelevän lainsäädännön alaan. Liikennevaliokunta äänestikin lain käsittelyn loppuvaiheessa siitä, pitäisikö asia lähettää lakivaliokuntaan lausunnolle, koska kyseinen asia liittyy ko. valiokunnan toimialaan. Valiokunta päätti äänestyksen jälkeen 9—8, että lausuntoa ei pyydetä lakivaliokunnalta.

Katsomme, että hallituksen esitykseen sisällytynyt 29 § ei vastaa hyvää lainsäädäntötapaa. Kyseistä pykälää ei tulisi sisällyttää teletoimintalakiin.

Katsomme, ettei hallituksen esityksen 29 §:ää tulisi hyväksyä esitetyssä muodossa, koska asia vaatii huomattavasti laajempaa tarkastelua kuin mihin liikennevaliokunta on voinut ryhtyä.

Asiantuntijoiden lausunnot kyseiseen lain kohtaan ovat olleet ristiriitaisia. Liikenneministeriö oli valmis jopa kirjallisesti vetämään 29 §:n pois laista. Hallituspuolueet kuitenkin sivuuttivat tämän pyynnön.

Kun hallituspuolueet enemmistöllään halusivat muutetun 29 §:n lakiin, olemme katsoneet, että kyseistä pykälää tulisi muuttaa niin, että minimirangaistuksen tulisi olla kaksi vuotta. Tätä on esittänyt myös apulaisoikeuskansleri lausunnossaan. Puutteellisesta valmistelusta ja oikeusturvasyistä johtuen katsomme, että 29 §:n voimaantulosäännöksen tulisi olla luonteeltaan väliaikainen eli olla voimassa 31.12.1993 saakka.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että valiokunnan mietintöön sisältyvä lakiehdotus n:o 1 hyväksyttäisiin seuraavan sisältöisenä:

1.

Laki

teletoimintalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 20 päivänä helmikuuta 1987 annetun teletoimintalain (183/87) 1 §:n 2 momentti, 19 § ja 21 §:n 2 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 19 § osittain muutettuna 16 päivänä heinäkuuta 1990 annetulla lailla (661/90) ja 21 §:n 2 momentti 10 päivänä kesäkuuta 1988 annetussa laissa (519/88),

muutetaan 1 §:n 3 momentin 4 kohta, 4 §, 5 §:n otsikko, 7 §:n 2 momentti, 9 §, 10 §:n 1 ja 3 momentti, 20 §:n 1 momentti, 21 §:n 1, 3 ja 4 momentti, 22 §:n 1 ja 2 momentti, 23 §, 26 §:n otsikko, 27 §:n 1 momentti, 28 § ja 29 §:n 2 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 4 §, 5 §:n otsikko, 7 §:n 2 momentti, 10 §:n 1 momentti sekä 22 §:n 1 ja 2 momentti mainitussa 16 päivänä heinäkuuta 1990 annetussa laissa, 9 § osittain muutettuna mainitulla lailla sekä 21 §:n 3 ja 4 momentti sekä 23 § 10 päivänä kesäkuuta 1988 annetussa laissa (519/88), sekä

lisätään 5 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa 16 päivänä heinäkuuta 1990 annetussa laissa, uusi 2—4 momentti, 8 §:ään uusi 3 momentti, 10 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna viimeksi mainitulla lailla, uusi 4 momentti, jolloin nykyinen 4 momentti siirtyy 5 momentiksi, lakiin uusi 10 a § ja 2 a luku, lakiin uusi 21 a, 26 a ja 26 b §, 29 §:ään uusi 3—7 momentti ja lakiin uusi 29 a §, seuraavasti:

1, 4, 5, 7—10 a §
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

2 a luku

Televerkon liittäminen yleiseen televerkostoon

10 b—c, 16, 20, 21, 21 a, 22, 23, 26,
26 a—b, 27 ja 28 §
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

29 §

Vaitiolovelvollisuus

Poliisille voidaan 1 momentissa säädetyn vaitiolovelvollisuuden estämättä antaa lupa saada tarpeellisia tunnistamistietoja rikoslain 24 luvun 3 a §:ssä mainitun rikoksen selvittämiseksi, törkeän huumausainerikoksen sekä sellaisen muun rikoksen selvittämiseksi, josta ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin *kaksi vuotta van-*

keutta, jos tiedoilla arvioidaan olevan rikoksen selvittämisessä *erityisen tärkeä* merkitys. Lupa voidaan myöntää koskemaan määrättyä päätöstä edeltänyttä aikaa tai kerrallaan enintään kahden kuukauden aikaa päätöksen tekemisestä alkaen.

(3—5 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Vaatimuksen johdosta annettuun päätökseen ei saa erikseen hakea muutosta valittamalla. Teleliittymän omistaja tai haltija saa kannella päätöksestä. Kantelulle ei ole määräaikaa. Kantelu on käsiteltävä kiireellisenä. (Uusi)

(7 mom. kuten valiokunnan mietinnön 6 mom.)

29 a §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Voimaantulosäännös

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 . Tämän lain 29 § on voimassa 31 päivään joulukuuta 1993.

(2—4 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Helsingissä 26 päivänä toukokuuta 1992

Anna-Liisa Kasurinen
Riitta Myller

Mikko Rönnholm
Antero Kekkonen

EDUSKUNNAN
PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA

Liite

Helsingissä
24 päivänä maaliskuuta 1992
Lausunto n:o 3

Liikennevaliokunnalle

Liikennevaliokunta on kirjeellään 27 päivältä helmikuuta 1992 pyytänyt perustuslakivaliokunnan lausunnon hallituksen esityksestä n:o 227/1991 vp televiestintälainsäädännön muuttamisesta. Lausuntoa on pyydetty perustuslakivaliokunnan toimialaa koskevilta osilta esitykseen sisältyvän ensimmäisen lakiehdotuksen 29 §:n vaihtolausekeista sääätämisyjärjestyskysymyksenä.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina vt. osastopäällikkö Vesa Palonen liikenneministeriöstä, lainsäädäntöneuvos Ilkka Rautio oikeusministeriöstä, professori Mikael Hidén, professori Antero Jyräniemi ja professori Ilkka Saraviita.

Käsiteltyään asian valtiosääntöoikeudellista kannalta perustuslakivaliokunta esittää kunnioittaen seuraavaa.

Hallituksen esitys

Ensimmäisen lakiehdotuksen 29 §:n mukaan poliisilla olisi oikeus saada telelaitokselta teleyhteyteen liittyviä tunnistamistietoja törkeissä rikostapauksissa. Tämä oikeus ei koskisi puhelinkuuntelua eikä muidenkaan tietojen saamista televiestinnän sisällöstä.

Lakiehdotus on johtolauseen mukaan käsiteltävä tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä.

Valiokunnan kannanotot

Ensimmäisen lakiehdotuksen 29 §:ää on arvioitava hallitusmuodon 12 §:n kannalta, jonka mukaan kirje-, lennätin- ja puhelinsalaisuus on loukkaamaton, mikäli siitä ei ole laissa poikkeusta säädetty. Puhelinsalaisuuden perustuslain turva on hallitusmuodon sisältämästä lakivarauksesta huolimatta katsottava sellaiseksi, ettei tavallisella lailla voida vapaasti säätää millaisia tahansa poikkeuksia puhelinsalaisuudesta,

vaan poikkeusten tulee olla tietyllä tavalla rajoitettuja pääsääntönä vallitsevaan puhelinsalaisuuteen nähden.

Lakiehdotuksen tarkoittama poliisin oikeus saada teleyhteyteen liittyviä tunnistamistietoja koskee kiistatta hallitusmuodossa turvattua puhelinsalaisuutta. Kysymys on kuitenkin puhelinsalaisuuden ydinsisällöstä, puhelun sisällön salaisuuden säilyttämiseen verrattuna vähäisemmästä kajoamisesta. Tunnistamistietojen luovutuksen muodossa toteutuvaa puhelinsalaisuuteen puuttumista voidaan jo sinänsä pitää rajoitettuna poikkeamisena hallitusmuodon asanomaisesta perusoikeussäännöksestä.

Voimassa olevan lain mukaan, joka on perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksesta säädetty tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä, poliisi saa tunnistamistietoja rikoslain 24 luvun 3 a §:ssä rangaistavaksi säädetyn puhelinhäirinnän selvittämiseksi. Lakiehdotuksen mukaan puhelinsalaisuuteen puuttuminen laajennetaan koskemaan yleisesti sellaisten vakavien rikosten selvittämistä, joista ei säädetä lievempää rangaistusta kuin yksi vuosi vankeutta. Puhelinsalaisuuteen kajottaisiin niin ollen tärkeän ja hyväksyttävänä pidettävän yhteiskunnallisen intressin vuoksi, mitä on lainsäädäntökäytännössä pidetty sallitun puuttumisen edellytyksenä (vrt. PeVL 4/1986 vp). Lakiehdotus voidaan valiokunnan mielestä 29 §:n estämättä siten käsitellä tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä.

Valiokunnan käsityksen mukaan ehdotettu 29 § jättää kuitenkin avoimeksi joukon kysymyksiä, jotka olisi asianmukaista täsmentää laissa oikeusturvaystävistä ja myös sen yleisemmän näkökohdan takia, että ehdotettu sääntely on luonteeltaan kansalaisten perusoikeussuojaa rajoittava. Täsmennystä kaipaavat kysymykset koskevat esimerkiksi sitä, kuka tekee päätöksen tunnistamistietojen käyttöön hankkimisesta, kuinka kauan tunnistamistiedot ovat poliisin käytettävissä ja mitä tiedoille tehdään tutkinnan

päätyttyä. Valiokunta toteaa vielä, että ehdotetunlaiset säännökset poliisin rikostutkinnallisista toimivaltuuksista kuuluisivat lakisystemaattisesti arvioiden pakkokeinolakiin eikä niitä olisi tarkoituksenmukaista sijoittaa teletointaa koskevaan erityislainsäädäntöön.

Edellä esitetyn perusteella perustuslakivaliokunta esittää kunnioittavasti,

että ensimmäinen lakiehdotus voidaan 29 §:n estämättä käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädetyssä järjestyksessä.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Zyskowitz, varapuheenjohtaja Alho, jäsenet Jäätteenmäki,

Kaarilahti, Kekkonen, Laine, M. Laukkanen, J. Leppänen, Moilanen, Nikula, Varpasuo, Vistbacka, Vähänäkki ja Väistö.
